

Herberg de Prins

door Jan Morren

HERBERG DE PRINS STOND OP DE HOEK van de huidige Meervlietstraat en de Kerkesingel. Hier staat nu het restaurant De Heeren van Velsen. De herberg heeft door de eeuwen heen steeds zijn horecabe-stemming gehouden, al is er een korte onderbreking geweest na het afbranden van de herberg in 1910. De herberg lag bijzonder gunstig aan de voor-malige Heerenwech, een doorgaande route van zuid naar noord Kennemerland. Tevens lag de herberg bij de kop van de Velserhaven, waardoor de herberg een eerste punt was voor de passagiers om hier te pauzeren of te verblijven na de reis over het water. In de loop der tijd zal de herberg steeds voldoende gasten of bezoek-ers getrokken moeten hebben voor een goede exploitatie. Maar de geschiedenis wijst uit dat dit soms anders was.

De bouw van de herberg

De herberg heeft door de tijd heen achtereenvolgens veel verschillende eigenaren gekend. Het eerste gegeven over herberg de Prins komen we tegen in 1685. Willem Roijer was toen de waard in de herberg maar niet de eigenaar. In dit jaar werd hij door de schout van Velsen voor de vierschaar gedaagd omdat hij een overtreding had begaan. De vierschaar die bestond uit de schout en de schepenen van Velsen sprak recht in het Rechthuis dat stond op de plaats van het huidige voormalige raadhuis van Velsen aan de Torenstraat. De schout had geconstateerd dat de waard op zondagmiddag drie personen had toegelaten op de werf van de herberg om het kegelspel te spelen, onder de tijd dat er gepreekt werd in de kerk van Velsen. In die tijd vaardigede de overheid wetten uit inzake de zondagsrust. De schepenen veroordeelde Willem tot een boete van 10 stuivers en de betaling van de gerechtskosten. Ook de spelers werden voor de vierschaar gedaagd. Dit waren Maarten Cornelisse, Gerrit Jasperse en Robbert Harmansen. De eerste twee gedaagden bekennen dat zij schuldig waren en kregen een boete van 18 stuivers. De laatste ontkende zijn overtreding waarop de schepenen hem vrijspraken.¹

De toenmalige eigenaar van de herberg was Heijndrick Claasen, Willem Roijer was bij hem in dienst of hij pachtte de herberg. In de archieven is niets te vinden over de eerdere historie van de herberg.

1 NHA. ORA. Velsen, schepenrol, inv. nr. 938.

Afbeelding 1

Een gezicht op de zuidzijde van het dorp Velsen in 1644. Links zien we de gedeeltelijk herstelde kerk in Velsen. Naar links loopt de huidige Kerkesingel met daarlangs de kerkhofmuur met een schuurtje. Op de voorgrond de Heerenwech, nu de Meervlietstraat. De hoek van de huidige Meervlietstraat en de Kerkesingel is nog onbebouwd. Tekening in Oost Indische inkt, Noord-Hollands Archief, Haarlem, de Beeldbank.

Op afbeelding 1 is te zien dat er in 1644 nog geen bebouwing stond op de plaats van de herberg. De herberg zal gebouwd zijn tussen 1644 en 1685.

Heijndrik verkocht de herberg, die omschreven werd als een huis, in 1686 aan Claas Maartense Prins voor 600 carolus gulden, voor die tijd een behoorlijk bedrag. Het moet een groter gebouw geweest zijn. Het huis werd in het oosten en het zuiden begrensd door de Heerenweg, dit kwam doordat het huis wat naar voren stond in de hoek van de Heerenwech en de huidige Kerkesingel. In het westen lag het kerkhof van de kerk in Velsen. In het noorden het huis van Rijck Stevens dat stond op de plaats van het huidige huis Meervlietstraat 60. De grond waarop het huis stond was eigendom van de kerk, er moest dan ook aan de kerk een erfpacht betaald worden van drie stuivers per jaar. Claas ging de herberg aan de achterzijde uitbreiden. Hiervoor moest hij toestemming vragen aan de schout van Velsen en de 15 regenten van Velsen. Hij diende hiervoor bij hen een verzoek in dat als volgt luidde;

... dat hij gaarne zijne werf ofte erff wilde betimmeren, te weten aan de westzijde met zijne timmerage uijt te springen westwaarts aen, tot aan de kerkmuijr toe ende zuijtwaarts aan zovere daar een paaltie is geslaagen alsulke hem mochte toegestaan. Met sodanige regoguitie als hij mette regenten nog contracteren dat hij aan de westzijde van het voorzijde nieuwe getimmerte sal leggen een nieuwe bequame goot dat daar door de kerckmuijr osedrop als anders niet beschadicht. Daarboven noch een jaarlijcxer erfpacht ter somme van 20 stuijvers ten behoeve van de kerck van Velsen.

Een osedrop is in dit geval een smalle ruimte tussen zijn nieuw te bouwen herberg en de kerkmuur die rond de begraafplaats stond. Hierdoor werd het regenwater van het dak afgevoerd. Een kleine maand later kreeg Claas bericht van de regenten dat zij de grond aan hem in eeuwige erfpacht gaven en dat het ging om;

... seecker erf ende werf toebehorende de kerck van Velsen omme t selven te mogen betimmeren te weten dat hij Claas Maertense Prins het fundament van zijne timmeragie sal mogen leggen ende beginnen aan de west zijde van de kerckmijr daar annex soo verre zuijtuwaerts aan als bij de selve regenten een paaltie is geslaagen en verder niet, ende dat op conditie en met belofte van de voorsijde Claas Maertense Prinse dat hij ten eeuwige dage hij ofte zijne nacomelingen de voorsijde kerckmuur zal onderhouden tot zijnen kosten ter lengte ende soo verre als hij sal komen te timmeren.

Met dit laatste was de kerk verlost van het onderhoud van de kerkmuur ter hoogte van de herberg. Uit afbeeldingen uit de 18e eeuw blijkt dat hij een grote herberg had gekocht met twee verdiepingen en een doorrijschuur. De vensters in de herberg zijn uitgevoerd als kruiskoziijnen met luiken en glas in lood. Dit type kozijn werd toegepast in de eerste helft van de 17e eeuw. De herberg moet dus rond het midden van de 17e eeuw zijn gebouwd. De door Claes gewenste betimmering zal een uitbreiding geweest zijn van de herberg.² We mogen aannemen dat Claas Maertense Prins de naamgever is van de herberg.

De herberg ging op de fles.

Claes Maertense was getrouwd met Grietie Jans. Of het echtpaar kinderen had is niet bekend. Na het overlijden van Claes Maertense hertrouwde zijn weduwe in 1691 met Leendert Pieterse Bruijn uit Wijck op Zee. Hij nam de exploitatie van de herberg over, maar dit ging niet goed. Hij maakte grote schulden. In 1693 werd Leendert Pieterse voor de vierschaar gedaagd door Johannes Thienhoven, de lasthebber van de heer van der Does, een wijnkoper uit Amsterdam. De eiser Johannes Thienhoven bracht naar voren dat de gedaagde een schuld zou hebben van 2400 gulden bij juffrouw Hillegonda Cleur en bij Thijmon Cornelis nog eens 117 gulden, 19 stuivers en 8 penningen met daarbij de achterstallige rente. Leendert verklaarde dat hij de deugdelijk omschreven eis van de bode in Velsen had ontvangen en dat hij akkoord ging met de verkoop van zijn huis en de goederen die hem toegekomen waren bij het huwelijk met Grietie Jans. De schepenen verklaarden dat de verkoop gerechtigd was. Daarna legden de schout en de schepenen beslag op het bezit van Leendert.

In hetzelfde jaar verkochten de schout en schepenen Leenderts herberg bij executie aan mejuffrouw Hillegonda Cleur, de weduwe van Willem van der Does. De herberg werd hierbij beschreven als een huis met erf en stalling die lag aan de zuidzijde van het dorp. De grond was belast met een erfpacht van een gulden en drie stuivers ten name van de Kerk in Velsen. Tevens was het huis ten eeuwigen dage belast met onderhoud van de kerkmuur. In het oosten lag de Heerenwech, in het zuiden de Kerckwech, in het westen het Velskerkerkhof en in het noorden het huis van Willem Rijcken Woonberg. Het geheel werd verkocht voor 1462 gulden en 10 stuivers. Van deze opbrengst werden, voor zover dit van dit bedrag mogelijk was, de schuldeisers betaald. Van het geëiste schuldbedrag mochten de onkosten afgetrokken worden die de schout, de schepenen en de secretaris maakten bij de uitvoering van de gerechtelijke taken. Het ging om een bedrag van 101 gulden en 9 stuivers. De kosten van het schrijven van een kwitantie, de akte van borg en het afnemen van eed waren 7 gulden en 4 stuivers. Voor de consignatie (bewaarge-

² NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 964 fo. 125v en 150r, inv. nr. 918 fo. 18v.

Knook H.C. Irt. Bouwhistorisch Onderzoek, T.U. Delft, 1992, documentatie blad 1.5.2. 1.

ving) van de schulden bij de schout, schepenen en de secretaris van Velsen werd voor een ieder een bedrag van 12 gulden en 3 stuivers in rekening gebracht. Zo komen we terecht bij alle schuldeisers. Hierbij is het interessant welke belastingen en accijnzen er in die tijd werden betaald.

- Cornelis van der Heij, de collecteur (incasseerder) van de verpondingen over het jaar 1692 claimde een bedrag van 6 gulden en 12 stuivers. Hij kreeg de schuld uitbetaald.
- De pachter van de wijnen en de bieren had het innen van de accijnzen in pacht: 13 gulden en 12 stuivers. Hij viste achter het net want hij kreeg de schuld niet uitbetaald.
- Dan de pachter van de bieren die een bepaalde belasting over de bieren in pacht had, een bedrag 13 gulden 12 stuivers en 18 penningen. Ook hij kreeg de schuld niet uitbetaald.
- Een heel aparte belasting was het rijtuigengeld. De pachter hiervan moest over 1692 nog 22 gulden ontvangen. Ook hij kreeg niet uitbetaald.
- De pachter van het tabakgeld moest nog 10 gulden, 7 stuivers en 14 penningen ontvangen, maar ook hij viste achter het net.
- Pieter Spijker als ontvanger van het zout, zeep en het redemptiegelt (vrijkoop of terugkoop) moest nog 10 gulden en 12 stuivers ontvangen. Hij kreeg dit uitbetaald. Hij was ook de ontvanger van de wijn- en bierbelasting en kreeg daarvoor nog 14 gulden en 10 stuivers, maar die kreeg hij niet uitbetaald. Ook moest hij nog veilinggeld en geld voor het drukken van biljetten ontvangen voor een bedrag van 17 gulden, 3 stuivers en 8 penningen. Dit kreeg hij wel uitbetaald, net zoals zijn tegoed voor erfpacht en pastorijgeld voor een bedrag van 1 gulden en 3 stuivers.
- Jan Willem Knechtties had ook een bedrag van 1 gulden en 3 stuivers tegoed voor een jaar erfpacht en pastorijgeld. Ook dit werd uitbetaald. Pastorijgeld was een kerkelijke heffing op sommige stukken land die verpacht werden.
- Tijmon Cornelis de timmerman, met een rekening voor de reparatie van het huis en de leverantie van spijkers, kreeg een bedrag van 15 gulden, 12 stuivers en 18 penningen uitbetaald. Ook kreeg hij voor een deel geleend geld uitbetaald, van zijn 246 gulden kreeg hij 177 gulden en 19 stuivers en 8 penningen terug.
- Bij Juffrouw Hillegonda Cleur ging het om de uitbetaling van een hypotheek met de rente voor een bedrag 2580 gulden. Hierover kreeg zij 1094 gulden en 13 stuivers uitbetaald. Daarnaast had zij nog een rekening lopen voor geleverde wijn, brandewijn en gedestilleerd water voor een bedrag van 832 gulden en 17 stuivers, maar die kreeg zij niet uitbetaald.
- Meester Cornelis van Hout, curugijn (dokter) had een rekening over zijn meestersloon, bedragende 39 gulden en 15 stuivers die niet werd uitbetaald.
- Willem Rijcken Woonberg had in zijn functie als kerkmeester een rekening over de erfpacht in 1692, groot 1 gulden en 3 stuivers die hij kreeg uitbetaald.
- Hendrik Claasen had in 1688 en 1690 hout, kalk en stenen geleverd waarvoor de rekening van 10 gulden en 6 stuivers nog steeds niet was betaald, maar ook hij viste achter het net en werd niet uitbetaald.

Aan de schuldeisers was circa 1486 gulden uitgekeerd, dus de schout en schepenen hadden een bijna sluitende afhandeling van de schuldsanering, hoewel niet alle

schuldeisers het geëiste bedrag terugkregen. Hierbij moest juffrouw Hillegonda Cleur als grootste schuldeiser de grootste veer laten.³

Bij het faillissement werd ook een inventaris opgemaakt van de inboedel van het huis van Leendert Pieterse Bruijn. Het zal alleen de inboedel geweest zijn van het woongedeelte van de herberg want er werd niet gesproken over inboedel die typisch thuishoorde in een herberg. Het huis waar de inboedel in stond werd ook begrensd door de Heerenwech in het oosten en in het zuiden door de Kerckwech. Uit de inventaris wordt duidelijk uit welke vertrekken het woongedeelte bestond en wat zich daarin bevond.⁴

In de voorcamer

- 5 schilderije
- 3 schulp schotelen
- 1 kapstock
- 1 staande plaat
- 1 taffel

Int voorhuijs

- 4 stoelen
- 1 banck
- 1 taffeltie
- 7 stuks schilderijen soo groot als cleijn
- 2 kanneborden
- 1 schrijffbort
- 1 trechter
- 1 glaase kas met 5 fluijten en noch 14 glasen ende 2 dito glasen
- 1 spiegel
- 2 flessen
- 29 tinkan

In de keucken

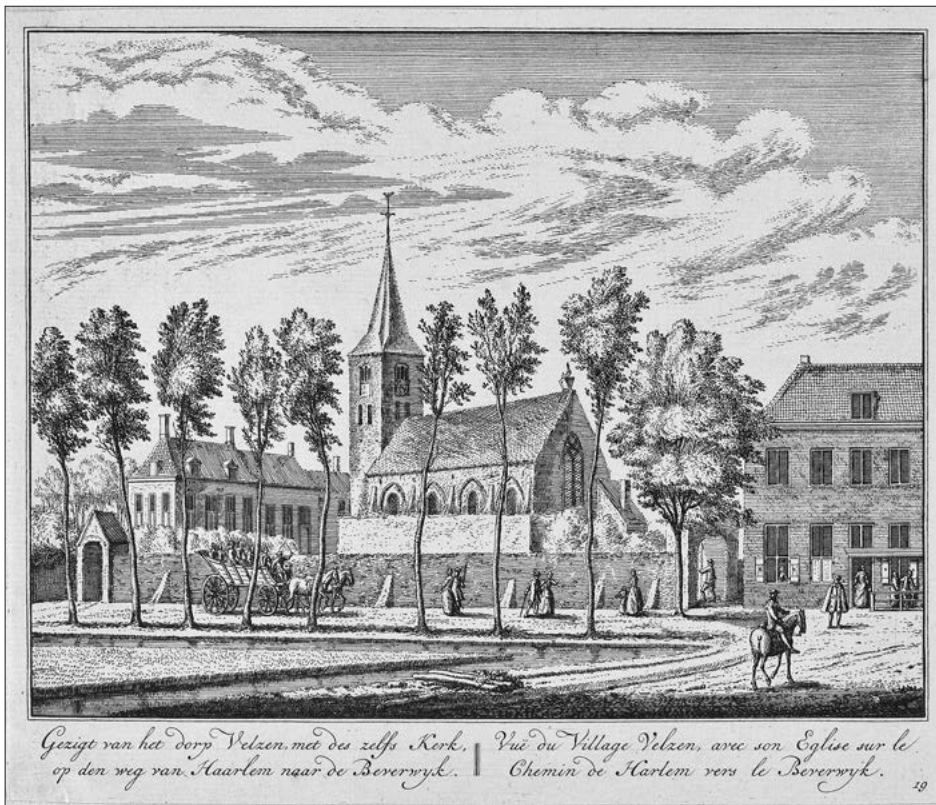
- 1 hooftkussen
- 1 sloop
- 1 deecken
- 1 rack met vier schotelss
- 4 stoelen
- 1 ketting

In de stal

- 1 spinnewiel
- 1 scharrevloot
- 1 taffel
- 1 haverkist
- 39 bottelkannen
- 1 rack
- 1 emmer

3 NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 965 fo. 70r en inv. nr. 919 fo. 78v.
NHA. ORA. Velsen, schepenrol, inv. nr. 938.
NHA. Doop, Trouw en Begraafboeken Velsen.

4 NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 919 fo. 72v.

Afbeelding 2
Rechts de herberg de Prins, links
daarvan het toegangspoortje naar het
kerkhof.
Abraham Rademaker 1728.
Noord-Hollands Archief, Haarlem, de
Beeldbank.

- 1 schottel
- 1 houten back
- 1 bijl
- 1 kruijwagen
- 2 vurcken

In de kelder

- 1 kruijck
- 1 hackmes
- 2 bierstellinge

Op de kamer

- 1 taffel
- 3 bancken
- 3 schilderijtjes
- 1 pers
- 16 bottel kanneties

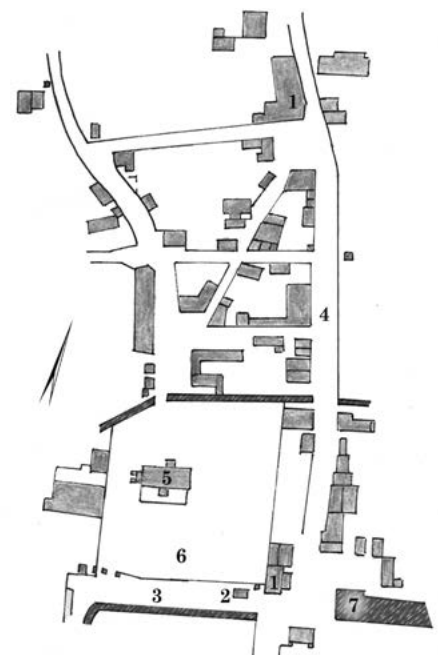
Op de solder

- 1 rel van een wiegh
- 2 kleeerstocke
- 5 latten
- 1 dito kleeerstock

In de schuijcr

- 3 paarde kibbens
- 1 hoijben
- 2 stuijtje hoij op solder
- 1 partijtje hoij op de achter solder

Afbeelding 3
De brandweerkart uit 1760.
1. Herberg de Prins,
2. de schuur met stalling,
3. de huidige Kerkesingel die in het
verleden verschillende namen heeft
gehad,
4. de Heerenwech,
5. de Gereformeerd kerk, nu de
Engelmundus kerk,
6. de muur langs het kerkhof
7. de Velsershaven.
J. Morren, naar het origineel uit het
Noord-Hollands Archief, Haarlem.

Ook deze inboedel zal verkocht zijn, maar hierover wordt niets vermeld. Uit de aanwezigheid van een stal met haverkist en paardenkribben (voerbakken) mogen we afleiden dat er een paard en wagen bij de herberg gestald werd.

Hoe het verder ging in de 18e eeuw

De herberg ging na het overlijden van Hillegonda Cleur in 1703 over naar haar enige kind Willem van der Does. Na zijn overlijden in 1729 ging de herberg over naar zijn weduwe Anna van Dinter. Zij verkocht de herberg in 1730 voor 1800 gulden aan Erasmus Sardan die woonde in Velsen. De herberg werd toen omschreven als een huis geapprobieert (met vergunning) in gebruik als herberg, genaamd de Prins. De erfpacht en de ligging van de herberg werd beschreven als hiervoor. De aankoopsom had Erasmus geleend van de Velsense schepen Decemer Meijer met een rente van 4 gulden per jaar per 100 gulden.⁵

In 1732 werd ten westen van de herberg en ten zuiden van de kerkmuur een schuur gebouwd in opdracht van Gijsbert van Kalker, kerkmeester van de gereformeerde kerk in Velsen en de overige kerkmeesters. De kerk in Velsen was vanaf de reformatie tot in de 19e eeuw een gereformeerde kerk. De bouw vond plaats met toestemming van de schout en schepenen van Velsen. Ondanks het feit dat de schuur gebouwd werd in opdracht van de kerkmeesters, op grond van de kerk, werd er al meteen een erfpacht vastgesteld van 30 stuivers per jaar. Dit moest betaald worden op Sint Maartendag vanaf 1731. Het valt op dat de betaaldag door een gereformeerde kerk vastgesteld werd op een Rooms Katholieke Heiligendag. Duidelijk wordt dat de schuur werd gebouwd om geld voor de kerk te genereren. Nog in hetzelfde jaar werd de schuur verkocht aan Herman Lintelo voor 270 gulden. Herman was aalmoesmeester van de algemene armen in Velsen, een instelling voor de ondersteuning van de armen. Later werd hij ook schepen in Velsen. Op deze Herman komen we terug.⁶

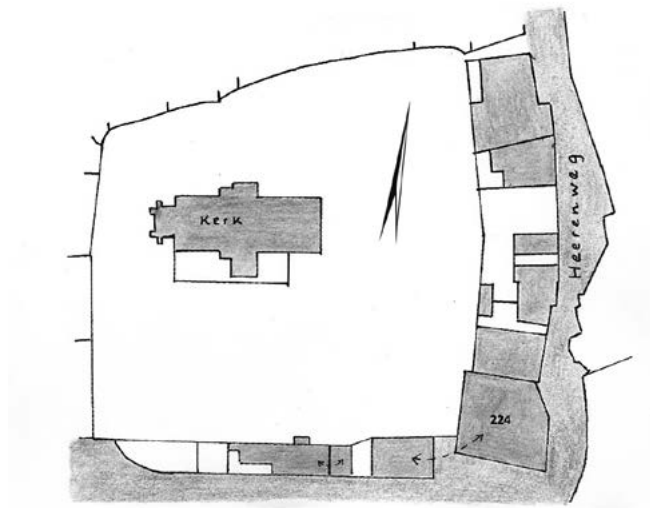
Erasmus Sardan was getrouwd met Trijntje Vos. Zij was niet gelukkig in haar huwelijken. Toen Erasmus overleed hertrouwde zij met Herman Lintelo. Herman Lintelo was eigenaar van de hiervoor genoemde schuur ten westen van de herberg, die toen ging behoren tot de herberg. Maar ook hij overleed waarna zij trouwde met Geurt Janzoon Prins. Uiteindelijk overleed ook Trijntje Vos zelf, waarna haar derde man Geurt de herberg in 1758 verkocht aan Hendrik Heersink voor 4700 gulden. Het geheel werd daarbij beschreven als de herberg De Prins met schuur en stalling, nog steeds belast met de erfpachten en het onderhoud van de kerkmuur. Hendrik kon de koopsom maar deels betalen en moest aanvullend 2500 gulden lenen bij Geurt. Ook hier werd weer een rente in rekening gebracht van 4 gulden per jaar per 100 gulden.⁷

Hendrik Heersink was getrouwd met Hermina Zegers en hij runde de herberg zelf. Uit hun huwelijk kwamen kinderen voort. Na het overlijden van Hendrik zette zijn weduwe de herberg voort. In 1767 liet zij de herberg verbouwen. Toen zij overleed, verkochten de voogden over de minderjarige kinderen in 1768 de herberg voor 4550 gulden aan Klaas Robbe van Arenzaad uit Amsterdam. Omschrijving,

5 NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 968 fo. 42v en 974 fo. 30r.
Website; WWW.geneaonline.nl

6 NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 968 fo. 74r, 74v, 118r en 195r.

7 NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 970 fo. 146v en inv. nr. 975 fo. 8v.

Afbeelding 4
De herberg in 1832, perceel 224 met
links daarvan de stal met schuur.
J. Morren, naar het kadastrale
minuutplan door F.J. Nautz.

erfpacht, onderhoud kerkmuur en schuren werden opnieuw genoemd. Bij de verkoop behoorde een stuk weiland genaamd de Kleine Tusschebeeken aan het Groenelaantje, tussen het huidige Velserbeek en de Zeeweg in IJmuiden.⁸

Klaas Robbe exploiteerde de herberg zelf en ging er wonen. In 1777 liet hij de herberg verbouwen. Hij hield deze in bezit tot 1781. Toen verkocht hij de herberg voor 14.000 gulden aan Hendrik Wermeling, een koopman in wijn uit Amsterdam.⁹ De herberg was door de verbouwingen en andere verbeteringen sterk in waarde gestegen.

De herberg in de 19e eeuw

Over de familie Wermeling is bijna niets bekend. Wel weten we dat de herberg in 1806 overging naar Dionisius Johannes Wermeling, vermoedelijk zijn zoon. Hij verkocht de herberg in 1823 aan Gerrit ter Burg.¹⁰

Gerrit of Gerardus ter Burg was een logementhouder en afkomstig uit Amsterdam. Kadastraal stond de herberg toen bekend als sectie H met het perceelnummer 224, huis, stal en schuur. Daarnaast bezat hij nog een stal in de bijgebouwen van de hofstede 's-Gravenlust aan de huidige Torenstraat, perceel 242a. Als laatste bezat hij nog stukken weiland, bouwland, een vinkenbaan en huizen in Velsen.

Gerrit was getrouwd met Johanna Petronella Passier. Zij kregen de volgende kinderen: Hendricus Johannes in 1816, geboren te Houtrijk Polanen, Bernardina Frederika in 1922, geboren te Spaarnwoude, zij overleed in 1828. In Velsen werden de volgende kinderen geboren: Cornelis Hendrik in 1824, hij overleed 4 maanden oud, Gerardus Cornelis Henricus in 1826, Frederika Barendina Maria in 1829, Cornelia Johanna in 1831 en Johanna Petronella in 1855.

Gerrit had personeel in dienst: een knecht, achtereenvolgens circa 28 dienstboden, 2 koetsiers en 7 stalknechten. Het in dienst hebben van koetsiers duidt er op dat hij zo nodig zijn gasten ophaalde of wegbracht. Gerrit was Rooms Katholiek van

⁸ NHA. ORA. Velsen, inv. nr. 971 fo. 19r.

⁹ NHA. ORA. 971 fo. 153v.

¹⁰ NHA. Hyp. 4, inv. nr. 7719 akte 40.

Afbeelding 5
Gezicht op het dorp Velsen vanuit het oosten. In het midden is het witte gebouw de herberg de Prins. Daar achter de toren van de Engelmundus kerk. Links de theekoepel van Velserbeek.

Rijksdienst voor Cultureel erfgoed,
Amersfoort, de Beeldbank, collectie
Oltmans AO 156.

Gerardus Henricus ter Burg begon in Beverwijk het bekende Hotel ter Burg geadresseerd Breestraat 1, op de hoek met het Stationsplein. Hij overleed daar op 85-jarige leeftijd in 1912. Zijn zoon Wilhelmus Johannes ter Burg zette dit hotel voort, maar die kon dit maar een aantal jaren doen; hij overleed in 1916 aan Breestraat 1.

Hotel ter Burg op de hoek van de Breestraat en het Stationsplein in Beverwijk in 1907.

Foto: Noord-Hollands Archief, Haarlem, de Beeldbank.

geloof, maar enkele van zijn personeelsleden hadden het Hervormde geloof -voor die tijd vrij uitzonderlijk, mogelijk had dit te maken met het gegeven dat ook zijn gasten verschillende geloven hadden. De zoon Gerardus Cornelis Hendricus is ook koetsier geweest in dienst van zijn vader. De stal, tevens schuur, bij de herberg was de eerder genoemde stal met schuur aan de huidige Kerkesingel.

In 1858 werd Gerrit getroffen door het overlijden van zijn echtgenote. Zij was toen 61 jaar oud. Gerrit overleed zelf in 1870 op 76-jarige leeftijd.¹¹

De nog levende kinderen gingen in het zelfde jaar over tot de verdeling van de boedel uit de erfenis van hun vader. Aan zijn zoon Gerardus Cornelis Hendricus werd toebedeeld de herberg, stal en schuur aan de huidige Kerkesingel en de stal in de bijgebouwen van 's-Gravenlust. Hij zette de herberg voort. Hij was in 1854 getrouwd met Hendrica Maria van den Berg. Uit hun huwelijk kwamen voort; Johanna Petronella in 1855, Maria Hendrika in 1857, Wilhelmus Johannes in 1864, Johanna Hendrika in 1868. Als koetsier hadden zij in dienst Petrus Johannes Böhm die woonde in de Noorderdorpstraat 5. In 1891 verhuisde Gerrit ter Burg met zijn gezin naar Beverwijk, maar exploiteerde nog wel de herberg.¹²

In 1895 verkocht Gerrit de herberg aan Johannes Jacobus van der Laan, koffiehuishouder en koetsier. De herberg werd nu omschreven als hotel De Prins met doorrijstal, een erf en de paardenstal met schuur aan de huidige Kerkesingel. Het werd verkocht voor 6.030 gulden. Het koetshuis genaamd 's-Gravenlust aan de huidige Torenstraat werd voor 500 gulden verkocht aan Gerrit Minkema, de meester smid in het dorp Velsen. Johannes Jacobus woonde al in het dorp Velsen, in een huis aan de huidige Kerkesingel, de geschiedenis van dit huis wordt beschreven in het artikel "De oude huizen aan de Kerkesingel". Hij was gehuwd met Anna Anthonia Nix. Uit dit huwelijk kwamen voort in 's-Gravenhage; Frederikus Petrus in 1867, Helena Cornelia in 1869, Catharina Elisabeth 1871 en Maria Martha in 1875. In Velsen werden geboren; Jacobus Wilhelmus in 1880, Anna Louisa in 1884 en Petrus Leonardus in 1887.

11 NHA. Kadaster Velsen, art. 35.
NHA. Hyp.4, inv. nr. 7719 akte 40.
Persoon en gezinskaarten Velsen.
Website; Open Archieven.

12 NHA. Kadaster Velsen, art. 840.
NHA. Hyp.4, inv. nr. 8110 akte 46.
Persoon en gezinskaarten Velsen.
Website; Open Archieven.

Abbeiding 6
 Hotel de Prins in 1900. Rechts in het gebouw de doorrijschuur. Links daarvan het terras met uitzicht op Velsersbeek. Verder nog de stoomtram van de lijn Haarlem-Alkmaar die het hotel passeerde via de Straatweg. Noord-Holland Archief, Haarlem, de Beeldbank.

In 1896 werd Johannes Jacobus getroffen door het overlijden van zijn vrouw. In 1897 hertrouwde hij met Sophia Margaretha Lamarre uit Haarlem. Al in het volgende jaar werd hun zoon Hendrik Jacob geboren. Bij de exploitatie van het hotel hadden zij 1 knecht in dienst. Johannes Jacobus was van geloof rooms-katholiek, maar zijn tweede echtgenote was Evangelisch-Luthers. Johannes Jacobus loste dit op door zich uit te laten schrijven bij de Rooms-katholieke kerk, hij stond daarna in de burgerlijke stand vermeld als ongelovig.

In 1901 liet hij de stal en schuur aan de huidige Kerkesingel voor een deel slopen. Daarna volgde in 1902 een herbouw waarna het omschreven werd als een stalling. In 1901 werd besloten om over te gaan tot verdeling en scheiding van de boedel die hij bezat vanuit zijn huwelijk met zijn eerste maar overleden echtgenote. Zijn tweede vrouw en de daaruit voortgekomen zoon waren niet betrokken in deze verdeling. Alle onroerende goederen gaan voor de toegekende waarde over naar Johannes Jacobus. De verdeling en scheiding vond plaats onder toezicht van een notaris aangesteld door het kantongerecht in Haarlem. Die moest de belangen van de twee minderjarige kinderen behartigen. Er zullen de nodige juridische problemen geweest zijn.

In 1901 werd voor het laatst gesproken over de erfpacht die aan kerk in Velsen betaald moest worden. Daarna horen we er niets meer over, de erfpachtgrond zal verkocht zijn aan de eigenaar van de herberg.

In deze tijd reed via de Straatweg de stoomtram Haarlem-Alkmaar die ook in het dorp Velsen zijn stopplaatsen had. De lijn werd geopend in 1896 en werd opgeheven in 1924. De lijn werd toen overgenomen door een busdienst. Het hotel zal dankzij deze lijn ook de nodige klandizie gehad hebben. Maar met Johannes Jacobus van der Laan ging het niet goed, hij kreeg geestelijke problemen en werd in 1936 opgenomen in het Provinciaal Ziekenhuis aan de Brederodelaan in Bloemendaal. Hij overleed in 1937 te Beverwijk. Zijn weduwe overleed in 1938 in haar huis aan de Driehuizerkerkweg, nu Kerkesingel.¹³

13 NHA. Kadaster Velsen, art. 840 en 1542.
 NHA. Hyp.4, inv. nr. 7499 akte 32 en 33 en inv. nr. 8110 akte 46.
 Persoon en gezinskaarten Velsen.
 Website; Open Archieven.

Brand en nieuwbouw

We gaan terug naar 1907. In dat jaar besloot Johannes Jacobus van der Laan om hotel De Prins met stal en erf te verkopen aan Stephanus Cornelis Leonardus Reijgersberg voor 9000 gulden. Deze was cargadoor (scheepsagent) te IJmuiden. De nieuwe eigenaar kon het hotel maar enkele jaren exploiteren. Het hotel werd in 1910 getroffen door een uitslaande brand. In de avond, om circa half twaalf, ontdekten manschappen van de Volksweerbaarheid die in de omgeving een oefening hielden de brand. Snel werden de nodige maatregelen genomen en de brandweerlieden gewekt, waarvan er een tegenover het hotel woonde. In het hotel woonde de dochter van de eigenaar met haar man en kind, die konden door de brandweer ternauwernood over de veranda uit het fel brandende pand gered worden. Toevalligerwijs waren er geen hotelgasten. Toen de brandspuit gearriveerd was konden de brandweerlieden het pand haast niet benaderen vanwege de enorme hitte, waardoor ook van de panden aan de overzijde de ruiten sprongen.

De naam Hotel de Prins ging over naar het nieuw gebouwde hotel de Prins in het huidige Velsen-Noord aan de Wijkerstraatweg. Dit hotel werd ook wel *Hotel de Pont* genoemd omdat het toen dicht bij het pontveer lag over het Noordzeekanaal. Het werd in 1911 geopend door de eigenaar J. Kuiper. Het hotel werd een beladen plek toen de bij de grote razzia van 16 april 1944 de jongens uit Beverwijk en Velsen daarin verzameld werden voor transport naar Duitsland. Dit hotel kreeg in latere tijd andere bestemmingen en werd in 1955 gesloopt.

Bron: IJmuider Courant 7-2-1955.

Hotel de Prins aan de Wijkerstraatweg in Velsen-Noord, vlak voor de sloop in 1955. Foto: Noord-Hollands Archief, Haarlem, de Beeldbank.

Volgens de pers deed de brandweer met het haar beschikbare materiaal alles wat in haar vermogen lag. Maar voor een gemeente als Velsen hadden ze veel te weinig materiaal. In de ochtend om 6 uur hadden zij pas de vuurzee bedwongen. Een groot geluk was dat er geen wind was, anders was de ramp niet te overzien geweest. Er bleef een rokende ruïne over waarvan de muren omver gehaald moesten worden wegens instortingsgevaar. De veldwachter wist nog twee rijwielen uit het pand te redden; de rest ging reddeloos verloren. De brandweer werd nog gehinderd door een vandaal die de brandslang doorsneed. De dader werd niet gevonden.

Stephanus Cornelis Leonardus besloot om het hotel niet meer te herbouwen. In 1916 verkocht hij de vrijgekomen grond voor 3000 gulden door aan Johan Nicolaas Klein die woonde in Driehuis. De stalling aan de huidige Kerkesingel had hij al eerder verkocht, die werd in 1916 afgebroken en vervolgens werden hier woningen gebouwd. De nieuwe eigenaar Johan Nicolaas was kolen- en steenhandelaar. Eerder was zijn beroep kastelein, mogelijk wilde hij dit vak weer gaan uitoefenen in een te bouwen café. Aanvankelijk was hij getrouwd met Wilhelmina Frederica Wicart. Uit dit huwelijk kwamen voort; Maria Anna in 1880, zij overleed in 1882, Maria Catharina in 1883 en Maria Anna in 1884. In 1884 werd zijn vrouw veroordeeld voor de rechtbank in Haarlem. Dit zal tot een scheiding geleid hebben want in 1885 hertrouwde Johan Nicolaas Klein met Antje Kaan. Uit hun huwelijk kwamen voort; Christina in 1887 en Antje Johanna in 1898, de laatste overleed toen zij 5 maanden oud was. In 1918 verhuisde hij naar de Kruisweg 48 in Haarlem. Daar overleed hij in 1922 en liet een onbeheerde nalatenschap achter. De curator over de onbeheerde nalatenschap verkocht in 1925 voor 3.000 gulden grond aan de gemeente Velsen. De eerste invulling die werd gegeven aan het terrein was de bouw van een transformatorhuisje in 1926. Nog in hetzelfde jaar verkocht de gemeente Velsen de grond aan Adrianus Redelijkheid voor 2592 gulden.¹⁴

14 NHA. Kadaster Velsen, art. 1258, 1904 en 2807.
NHA. Hyp.4, inv. nr. 8392 akte 87 en inv.nr. 8657 akte 129.
Persoon en gezinskaarten Velsen.
Website; Open Archieven.
NHA. Haarlems Dagblad 15-8-1910 en 23-8-1910.

Bij de verkoop was het zakelijk recht gevestigd van een transformatorhuisje van het Provinciaal Elektriciteitsbedrijf Noord-Holland. In de akte werd vastgelegd dat de koper op het verkochte terrein voor december 1926 moest zijn begonnen met de bouw van een gebouw volgens een bouwplan goedgekeurd door het College van B en W van Velsen. Dit op straffe van het ontbinden van de verkoopovereenkomst en een boete van 1000 gulden. Adrianus ging met voortvarendheid aan de slag en bouwde hier een lunchroom. Die kwam gereed in 1926 en werd in de maand juni geopend. Hij gaf de lunchroom de naam "Anneta", die volgens de pers alleen al door haar uiterlijk voorkomen velen tot een bezoek zou verlokken. Door de hoofdingang op het oosten komt men door een mooie hal in een prachtige zaal van 75 m² oppervlakte, die met gekleurd tegelwerk sierlijk is afgewerkt. Daarnaast is een kleinere vergaderzaal van 20 m² en op het zuiden bevindt zich een terras, van waar men een prachtig uitzicht heeft op Meervliet en Velserbeek. Adrianus had een tabak, sigaren en sigaretten zaak aan de Visseringstraat 16 in Oud IJmuiden. Die deed hij over aan de J. van der Pol. Het nieuwe pand steekt niet meer naar voren ten opzichte van de naastliggende bebouwing zoals het hotel de Prins, het sluit aan op de rooilijnen van de naastliggende bebouwing.¹⁵

De lunchroom Anneta

Adrianus verhuurde de lunchroom aan verenigingen voor bijeenkomsten en vergaderingen. Er werden tal van activiteiten georganiseerd, het ging goed met de exploitatie van de lunchroom. In hoeverre hij de lunchroom in de Tweede Wereld Oorlog open kon houden is niet bekend, het dorp was toen tot spergebied verklaard.

Adrianus hield de lunchroom tot 1949 in bezit, toen verkocht hij het aan Theodorus Oudendijk. Voor het gebouw werd 30.000 gulden en voor de inventaris 6.500 gulden betaald. Het pand was nog steeds belast met het zakelijke recht ten aanzien van het elektriciteitsbedrijf. Bij de verkoop verbond de verkoper zich met de voorwaarde dat hij geen café-restaurant begon in de gemeente Velsen op straffe van een boete 10.000 gulden ten behoeve van de koper.

Intussen was de naam van de voormalige Herenweg, later de Straatweg veranderd in Meervlietstraat. Theodorus Oudendijk was slager en exploiteerde Anneta als café-restaurant. Hij vertrok naar Amersfoort en verkocht Anneta in 1959 aan Ingen van Loon en Maria Christina Elisabeth Veldman, die beide woonden in IJmuiden. Zij dreven het café-restaurant tot 1979, toen verkochten zij het aan Johanna Geetruida Scheringa, een horeca-exploitant. Nog het zelfde jaar verkochten zij Anneta door aan Naar Durks Recht, een horeca-exploitant uit Haarlem. Hij was gehuwd met Habibe Aydin. Ook zij hielden het café-restaurant niet lang in bezit, in 1983 verkochten zij het aan Leo Beck die getrouwd was met Louise Johanna Schipper. Leo, ook wel Leendert genoemd, was directeur en zij woonden in Santpoort-Zuid aan de van Dalenlaan.

De eerst twee jaar was het restaurant een werkplaats voor zijn bouwbedrijf, daarna kwamen er plannen voor een pannenkoekhuis. Dit pannenkoekhuis heeft hij een periode verpacht. Rond 1991 was er een brand in de benedenverdieping van het

Afbeelding 7
Advertentie opening lunchroom "Anneta" in de IJmuider Courant van 26 juni 1926.

15 NHA. Kadaster Velsen, art. 217 en 4720.
NHA. Hyp.4, inv. nr. 8657 akte 129 en inv. nr. 8671 akte 126.
NHA. IJmuider Courant 13-3-1926, 22-5-1926 en 26-6-1926.
Persoon en gezinskaarten Velsen.
Website: Open Archieven.
Rolle Siebe, Memoriaal van Velsen, IJmuiden 1985 blz. 57-58.

Afbeelding 8
Restaurant Anneta in 1975.
Noord-Hollands Archief, Haarlem, de
Beeldbank.

pand. Er was een flinke schade en het heeft een maand of twee geduurd voordat het pannenkoekhuis weer open kon.¹⁶

In 1996 verkocht Leo Beck het pannenkoekhuis aan zijn zuster Petra, die was getrouwd met Lucien van der Wal. Zij hebben een zoon Luciano. In 1998 werd boven het pannenkoekhuis “Het eetlokaal” geopend. Dit was een groot succes, maar vanwege de grote drukte hebben zij dat na vier jaar gesloten. In de tussentijd hebben zij met hun zoon aan het Oosterpad 2 gewoond. Dit huis hadden zij gekocht van Johanna van Welsen en Willem IJzergreef. Johanna was kunstenares, vele mensen die in het dorp wonen hebben een schilderij van haar. In de tijd dat Petra en Lucien daar woonden heeft Lucien het lage atelier uitgegraven zodat het een ruimte werd waar gewoon gestaan kon worden. Dit gingen zij gebruiken als eetkamer. In de kelder die bereikt kon worden via een trapje vanuit de keuken, hebben zij een speciaal glas-in-loodraam aangebracht. De bovenkant werd verrijkt met een dakkapel. De rest van het huis hebben zij gelaten zoals zij dit gekocht hadden.

Het pannenkoekhuis hebben zij na jaren veranderd in een restaurant onder de naam Oud Velsen. Uiteindelijk gingen zij boven het restaurant wonen, in 2003 kregen zij vergunning om een eigen voordeur met trap te realiseren om hun bovenwoning te bereiken. Het huis aan het Oosterpad hebben zij verkocht.¹⁷ De geschiedenis van het huis aan Het Oosterpad is gepubliceerd in ledenbulletin 45 van het Historisch Genootschap Midden-Kennemerland, uitgegeven in mei 2021.

16 NHA. Kadaster Velsen, art. 17, 4720, 4285, reeks 2 en 3, 11129, 167637, 16742 en 18233.
NHA. Hypotheken 4r, inv. nr. 9361 akte 39.

Informatie van Petra van der Wal, Velsen-Zuid.

17 Morren J., Kastelen en Buitenplaatsen in Velsen, Brederode, deel 1, Santpoort, blz. 59-66 en Watervliet, deel 3, Velsen-Zuid en Noord, 2005 blz. 131-157.

Informatie van Petra van der Wal, Velsen-Zuid.

Het restaurant de Heeren van Velsen

Na de kerst in 2005 hebben Petra en Lucien het restaurant volledig verbouwd. Op 31 maart 2006 hebben zij het restaurant heropend onder naam De Heeren van Velsen. De naam is ontleend aan de heren van Velsen die van uit de middeleeuwen heer van Velsen waren geweest. Deze heren fungeerden als leenman van de graven van Holland, de leenheer. Zij kregen van de leenheer een heerlijkheid in leen, waarvan Velsen een van de vele heerlijkheden was. Binnen deze heerlijkheid kon de leenman bepaalde rechten uitoefenen zoals het benoemen van een plaatselijke overheidsambtenaar. Tevens konden zij tot een bepaalde hoogte rechtspreken en boeten opleggen. Ook konden zij bepaalde belastingen heffen. De eerste bekende heer van Velsen was Hugo van Naaldwijk die de ambachtsheerlijkheid in 1255 verkocht aan Willem van Brederode. Hugo had het leen verkregen door zijn huwelijk met een erfdochter uit de familie van Velsen, binnen deze familie moeten dus eerdere heren Velsen gezocht worden.

Een leenman was gerechtigd om een leen te verkopen met toestemming van de leenheer. Daarna bleef Velsen een ambachtsheerlijkheid onder de familie van Brederode totdat het mannelijk geslacht in rechte lijn was uitgestorven. Dit gebeurde in 1679 bij het overlijden van Wolfert van Brederode. Daarna bleef de ambachtsheerlijkheid Velsen in bezit van de zijtakken in het geslacht Brederode en aanverwante families. Frederik Adolf van Liepe-Detmold was de laatste, hij verkocht in 1718 zijn heerlijke rechten aan de Staten van Holland waarna Velsen enkel een banne of ambacht werd genoemd. In 1722 verkochten de Staten van Holland Velsen aan Gerrit Corver, waarmee Velsen en Santpoort weer een heerlijkheid werd. Hij was eigenaar van de hofstede Watervliet die lag in het huidige Velsen-Noord. Hij overleed in 1756 waarna zijn dochter Maria Margaretha vrouwe werd van Velsen en Santpoort. De titel ging over naar haar man Nicolaas Geelvinck. Deze overleed in 1764 waarna de titel weer terugviel aan zijn vrouw. Maria Margaretha overleed in 1777. Via haar dochter kwam de heerlijkheid toe aan haar man Henrick Hoeufft. Daarna waren achtereenvolgens Jacob Pompeus en Henrik Hoeufft heer van Velsen en Santpoort.

Het bezit van heerlijkheden heeft in de Franse tijd een onderbreking gekend. In 1848 werden de heerlijke rechten afgeschaft, intussen was Velsen een gemeente geworden. Henrik Hoeufft was de laatste heer van Velsen. Zo is de naam van het restaurant Heeren van Velsen een herinnering aan een oude bestuursvorm in Velsen die dateert uit de middeleeuwen.

In de eerste jaren van de exploitatie onder de naam Heeren van Velsen was er een lounge in het serre-gedeelte. Maar zij moesten vele gasten teleurstellen omdat het restaurant altijd volgereserveerd was. Er werd besloten om ook de serre als restaurant te gaan gebruiken. Aan de voorkant werden schuifpuien aangebracht. Dit was het ingewikkeldste gedeelte van de verbouwing. Het grote voordeel is dat de gasten die binnen zitten het gevoel hebben dat zij buiten zitten. In maart 2021 werd het restaurant nog steeds geëxploiteerd door Petra en Lucien, hun zoon Luciano was de bedrijfsleider.¹⁸ Helaas kregen ze maken met de uitbraak van het coronavirus in maart 2020. Het restaurant moest over langere perioden gesloten worden. In maart 2021 kwam het voortbestaan van het restaurant te bungelen tussen hoop en vrees. Dit kostte de eigenaren veel van hun energie en hun leef-

¹⁸ IJmuider Courant, Pieter van Hove, Verdwijnt de laatste horeca uit Oud-Velsen, 27-3-2021.

Afbeelding 9
Restaurant de Heeren van Velsen.
Foto: J. Morren 2017.

tijd begon ook mee te wegen. Thuisbezorgen was voor hen geen optie omdat in de keuken niet de voorgeschreven anderhalve meter tussen de medewerkers aangehouden kon worden. Het besluit om over te gaan tot de verkoop van het restaurant werd onontkoombaar. Hopelijk wordt een opvolger gevonden die het restaurant wil exploiteren. Met een definitieve sluiting zou de laatste horeca in het dorp verdwijnen, wat een achteruitgang zou betekenen voor de levendigheid in het oude monumentale dorp Velsen.¹⁹

Jan Morren

Met dank aan Petra van der Wal, Velsen-Zuid.

Afkortingen:

NHA: Noord-Hollands Archief, Haarlem.

ORA: Oud Rechtelijk Archief.

Hyp.4: Hypotheken 4.

¹⁹ Informatie van Petra van der Wal. IJmuider Courant, 27-03-2021.

